असा. क्र. ३३ रजिस्टर्ड नं. टीईसीएच/४७-३०३/एमबीआय/२००१

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शनिवार, एप्रिल २१, २००१ / वैशाख १, शके १९२३

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम

अनुक्रमणिका

	पृष्ठे
सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १९.---महाराष्ट्र राज्याकरिता खनिज विकास निधी निर्माण करणे आणि खनिज समन्वेषणासाठी त्याचे उपयोजन करणे आणि राज्यातील खनिज कार्याचा विकास करणे, यांसाठी विशेष तरतूद करण्यासाठी अधिनियम	२०५-२१०

दिनांक २१ एप्रिल २००१ रोजी राज्यपालांनी संमती दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

प्रतिमा उमरजी,
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन,
विधी व न्याय विभाग.

सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १९.

(मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर "**महाराष्ट्र शासन राजपत्रात**" दिनांक २१ एप्रिल २००१ रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.)

महाराष्ट्र राज्याकरिता खनिज विकास निधी निर्माण करणे आणि खनिज समन्वेषणासाठी त्याचे उपयोजन करणे आणि राज्यातील खनिज कार्याचा विकास करणे, यांसाठी विशेष तरतूद करण्यासाठी अधिनियम.

ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्याकरिता खनिज विकास निधी निर्माण करणे आणि खनिज समन्वेषण करणे, त्याचे उपयोजन करणे व राज्यातील खनिज कार्याचा विकास करणे, यांसाठी आणि त्याच्याशी संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींसाठी विशेष तरतूद करणे इष्ट होते ;

आणि ज्याअर्थी, त्याकरिता तात्काळ कायदा करणे आवश्यक वाटले ;

आणि ज्याअर्थी, विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त प्रयोजनांकरिता कायदा करण्यासाठी त्वरित कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची खात्री पटली होती ; आणि म्हणून, दिनांक २६ फेब्रुवारी २००१ रोजी महाराष्ट्र खनिज विकास (निर्मिती व उपयोजन) निधी अध्यादेश, २००१, प्रख्यापित केला होता ; २००१ चा महा. अध्या. ९.

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या बावन्नाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. १. (१) या अधिनियमास महाराष्ट्र खनिज विकास (निर्मिती व उपयोजन) निधी अधिनियम, २००१ असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक २६ फेब्रुवारी २००१ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

व्याख्या. २. या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) " सल्लागार समिती " याचा अर्थ, कलम ७ अन्वये स्थापन करण्यात आलेली सल्लागार समिती, असा आहे ;

(ख) " सक्षम प्राधिकारी " याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासनाच्या व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म विभागाचा सचिव, असा आहे ;

(ग) " विभाग " याचा अर्थ, शासनाचा व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म विभाग, असा आहे ;

(घ) " संचालक " याचा अर्थ, संचालक, भूविज्ञान आणि खनिकर्म संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर, असा आहे ;

(ङ) " निधी " याचा अर्थ, या अधिनियमाच्या कलम ३ अन्वये स्थापन करण्यात आलेला महाराष्ट्र खनिज विकास निधी, असा आहे ;

(च) " शासन " याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(छ) " महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळ " याचा अर्थ, महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळ मर्यादित, नागपूर, असा आहे ;

(ज) " व्यवस्थापकीय संचालक " याचा अर्थ, महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळाचा व्यवस्थापकीय संचालक, असा आहे ;

(झ) " सदस्य " याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये स्थापन केलेल्या सल्लागार समितीचा सदस्य, असा आहे ;

(ञ) " विहित " याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये तयार करण्यात आलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेला, असा आहे.

महाराष्ट्र खनिज विकास निधी. ३. (१) या अधिनियमाच्या प्रारंभी राज्य शासन, लगतपूर्वीच्या वित्तीय वर्षामध्ये जमा झालेल्या एकूण खनिज महसुलातून यथोचित विनियोजनांद्वारे महाराष्ट्र खनिज विकास निधी या नावाने संबोधला जाणारा निधी स्थापन करील.

(२) उक्त वर्षामध्ये वसूल करण्यात आलेल्या अशा खनिज महसुलापैकी दहा टक्के रक्कम या प्रयोजनासाठी राखून ठेवण्यात येईल आणि ती अशा निधीचा भाग असेल.

(३) राज्य शासन, त्यानंतर पूर्ण झालेल्या प्रत्येक वित्तीय वर्षासाठी, यथोचित विनियोजन

करून, विनियोजन केल्यापासून तीन महिन्यांच्या आत, त्या वित्तीय वर्षाच्या एकूण खनिज महसुलाच्या वसुलीपैकी दहा टक्के रक्कम उक्त निधीमध्ये अंशदान म्हणून देईल.

निधीचे वाटप.

४. (१) अशा प्रकारे निर्माण करण्यात आलेला निधी विभागाकडे नेमून देण्यात येईल.

(२) निधी, भूविज्ञान आणि खनिकर्म संचालनालय आणि महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळ यांच्याकडे त्यांच्या अनुक्रमे संचालक व व्यवस्थापकीय संचालक यांच्या मार्फत संवितरीत करण्यासाठी, सक्षम प्राधिकारी किंवा राज्य शासनाने याबाबत नियुक्त केलेला कोणताही इतर अधिकारी यांना, उपलब्ध करून देण्यात येईल.

निधीचे उपयोजन.

५. अशा प्रकारे स्थापन करण्यात आलेला निधी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून मंजूर करण्यात येईल आणि तो, पुढील कारणांसाठी वापरण्यात येईल :—

(क) विशेषतः राज्यातील खनिज आधारित उद्योगांना चालना देण्यासाठी भूविज्ञान आणि खनिकर्म संचालनालयाची कर्तव्ये व कार्ये पार पाडण्यासाठी ;

(ख) खनिजांचे समुपयोजन, कानांमध्ये विविधता आणणे, खाणींमध्ये मूलभूत सुविधा उपलब्ध करणे यांसारखी विविध कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी आणि तसेच, विशेषतः राज्यातील खनिज आधारित उद्योगांना चालना देण्यासाठी १९९९ च्या खनिज धोरणानुसार कवचयंत्रणेची (शेल एजन्सीची) कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी संघटना म्हणून आणि कवचयंत्रणा (शेल एजन्सी) म्हणून सुद्धा महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळाची कार्ये पार पाडण्यासाठी ;

(ग) खनिज विकासाशी संबंधित असलेल्या शासन मान्य योजनांना राज्य शासनाच्या विनिर्दिष्ट पूर्वमान्यतेने पुढील उद्दिष्टांकरिता कोणत्याही अशा योजनेचा विस्तार करण्याकरिता वित्तीय सहाय्य करण्यासाठी,—

(एक) रस्ते,पाणी, वीज यांसारख्या मूलभूत सुविधा खाणींना उपलब्ध करून देण्यासाठी किंवा परिस्थितीकीय किंवा पर्यावरणीय समतोल राखण्यासाठी ;

(दोन) खनिजावर आधारित उद्योगांच्या प्रवर्तनाशी विशेष रीत्या संबंधित असलेली कोणतीही इतर कामे आणि शासनाला योग्य वाटतील अशी खनिज विकास कामे यांसाठी.

निधीतून वित्तीय सहाय्य मिळण्यासाठी कार्यपद्धती.

६. (१) निधीतून तिच्या प्रकल्पासाठी, वित्तीय सहाय्य मिळविण्याची इच्छा असलेली, जिच्याकडे पूर्वपहाणी परवाना किंवा पूर्वेक्षण अनुज्ञप्ती किंवा खानपट्टा मंजुरी किंवा ज्यांचे इच्छापत्र प्राप्त झालेले आहे, अशी कोणतीही व्यक्ती, विहित रीतीने, संचालकाकडे किंवा, यथास्थिति, व्यवस्थापकीय संचालकाकडे अर्ज करील.

(२) संचालक किंवा, यथास्थिति, व्यवस्थापकीय संचालक, अर्जाची छाननी केल्यानंतर, विहित सर्वसाधारण मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार निधीतून द्यावयाच्या वित्तीय सहाय्यासाठी अशा व्यक्तीची किंवा कंपनीची पात्रता ठरवील.

सल्लागार समिती.

७. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, निधीचा योग्य वापर व वाटप यांसाठी निदेश देण्याच्या प्रयोजनार्थ सल्लागार समिती स्थापन करील. सल्लागार समिती, विहित करण्यात येतील अशा इतर कर्तव्यांचे देखील पालन करील.

(२) सक्षम प्राधिकारी शासनाच्या वतीने निधी धारण करील आणि त्याचे प्रशासन करील आणि त्याचे उपयोजन सल्लागार समितीच्या मान्यतेच्या अधीन असेल :

परंतु, निधी ज्या प्रयोजनांसाठी निर्माण करण्यात आणि नेमून देण्यात आला असेल त्याखेरीज कोणत्याही इतर प्रयोजनांकरिता तो वळविण्यात येणार नाही.

(३) सल्लागार समिती पुढील सदस्यांची मिळून बनलेली असेल :—

(क) मुख्य मंत्री	पदसिद्ध अध्यक्ष ;
(ख) व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म मंत्री	पदसिद्ध सदस्य ;
(ग) भंडारा, चंद्रपूर, नागपूर व यवतमाळ जिल्ह्याचे पालक मंत्री.	पदसिद्ध सदस्य ;
(घ) व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म राज्यमंत्री	पदसिद्ध सदस्य ;
(ङ) शासनाचे सचिव, व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म विभाग.	पदसिद्ध सदस्य ;
(च) भंडारा, चंद्रपूर, नागपूर व यवतमाळ जिल्ह्यातील संसद सदस्य.	पदसिद्ध सदस्य ;
(छ) अध्यक्षांच्या शिफारशींवरून शासनाने नामनिर्देशित करावयाचे महाराष्ट्र विधानमंडळाचे चार सदस्य.	सदस्य ;
(ज) शासनाने नियुक्त करावयाचा खनिकर्म या क्षेत्रातील एक तज्ज्ञ.	सदस्य.

(४) शासनाचे सचिव, व्यापार, वाणिज्य व खनिकर्म विभाग, हे सल्लागार समितीचे सदस्य-सचिव म्हणूनही काम पहातील.

(५) सल्लागार समितीची कोणतीही कृती किंवा कार्यपद्धती, ही जर अधिनियमाच्या तरतुदींनुसार असेल तर, तिच्यामध्ये पद रिक्त आहे किंवा कोणत्याही सदस्याच्या नामनिर्देशनात कोणताही दोष आहे याच केवळ कारणामुळे अशी कृती किंवा कार्यपद्धती विधिअग्राह्य असणार नाही.

(६) पोट-कलम (३) च्या खंड (छ) आणि (ज) अन्वये सदस्य म्हणून वेळोवेळी करण्यात आलेली नियुक्ती, **राजपत्रामध्ये** प्रसिद्ध करण्यात येईल.

(७) पोट-कलम (३) च्या खंड (च), अन्वये समितीच्या पदसिद्ध सदस्यांना आणि खंड (छ) आणि (ज) अन्वये नामनिर्देशित केलेल्या समितीच्या सदस्यांना, विहित करण्यात येईल अशी फी व भत्ते मिळतील.

(८) पोट-कलम (३) च्या खंड (ज) अन्वये तज्ज्ञ सदस्य म्हणून नियुक्त केलेली व्यक्ती, राज्य शासनाने **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे पदावधी अगोदरच समाप्त करील तर ते खेरीज करून एरवी, त्याच्या नियुक्तीच्या दिनांकापासून तीन वर्षांच्या कालावधीसाठी पद धारण करील :

परंतु, संसद सदस्य आणि महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाचे सदस्य हे संसदेचे किंवा, यथास्थिति, महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाचे सदस्य असण्याचे बंद झाल्यास ते सल्लागार समितीचे सदस्य असण्याचेही बंद होईल.

नियुक्त केलेल्या व्यक्तीस पदावरून दूर करणे आणि अनर्हता.

८. (१) कलम ७ याच्या पोट-कलम (३) च्या खंड (ज) अन्वये नियुक्त केलेला एखादा अशासकीय सदस्य,——

(क) नैतिक अध:पतनाचा अंतर्भाव असणाऱ्या अपराधाकरिता फौजदारी न्यायालयाकडून सिद्धापराध ठरविण्यात आला असेल अशा बाबतीत अशी अपराधसिद्धी रद्द करण्यात आली असेल ते वगळून ; किंवा

(ख) विकल मनाचा आहे आणि सक्षम न्यायालयाने तसे घोषित केले आहे ; किंवा

(ग) अमुक्त नादार आहे ; किंवा

(घ) त्याने काम करण्याचे नाकारले आहे किंवा काम करण्यास असमर्थ ठरला आहे ; किंवा

(ङ) अन्यथा सदस्य म्हणून राहण्यास अयोग्य आहे ;

अशा बाबतीत तो सदस्य म्हणून नियुक्त केला जाण्यास किंवा सदस्य असण्याचे चालू राहण्यास अनर्ह असेल.

(२) सल्लागार समितीच्या सदस्यत्वासाठी पोट-कलम (१) अन्वये अनर्ह असेल किंवा अनर्ह झाला असेल अशा कोणत्याही सदस्याला, राज्य शासन काढून टाकू शकेल :

परंतु, कोणत्याही व्यक्तीला, आपली बाजू मांडण्याची वाजवी संधी शासनाकडून देण्यात आली नसेल तर, तिला या कलमान्वये काढून टाकण्यात येणार नाही.

निधीचे लेखांकन.

९. (१) वेळोवेळी, निधीमध्ये जमा करण्यात आलेल्या, त्यातून काढण्यात आलेल्या व खर्च केलेल्या रकमांचा हिशेब, सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून विहित केलेल्या रीतीने ठेवण्यात येईल आणि वार्षिक वित्तीय विवरणपत्रामध्ये समुचित शीर्षाखाली दर्शविण्यात येईल.

(२) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून वार्षिक वित्तीय विवरणपत्र तयार करण्यात आल्यानंतर, होईल तितक्या लवकर ते राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

सद्‌भावनापूर्वक केलेल्या कार्यवाहीस संरक्षण.

१०. या अधिनियमान्वये किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांन्वये सद्‌भावनापूर्वक केलेल्या किंवा करण्याचे अभिप्रेत असलेल्या अशा कोणत्याही गोष्टीबद्दल शासन किंवा सक्षम प्राधिकारी किंवा शासनाचा किंवा भूविज्ञान आणि खनिकर्म संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य यांचा किंवा महाराष्ट्र राज्य खनिकर्म महामंडळाचा अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याविरुद्ध, कोणताही वाद, खटला किंवा कायदेशीर कार्यवाही दाखल करता येणार नाही.

नियम करण्याचा अधिकार.

११. (१) राज्य शासनाला, या अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे आणि पूर्वप्रकाशनांच्या शर्तीस अधीन राहून नियम करता येतील.

(२) या अधिनियमान्वये करण्यात आलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना एकाच अधिवेशनात किंवा लागोपाठच्या दोन अधिवेशनांत एकूण तीस दिवसांचा होईल इतक्या कालावधीकरिता, प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल, आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्यास दोन्ही सभागृहे संमत होतील किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये म्हणून

दोन्ही सभागृहे संमत होतील आणि असा निर्णय **राजपत्रात** अधिसूचित करतील तर तो नियम अशा अधिसूचनेच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून, केवळ अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपात अंमलात येईल किंवा यथास्थिति, तो अंमलात येणार नाही ; तथापि, असा कोणताही फेरबदल किंवा रद्द करणे यामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी केलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टींच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.

१२. या अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी त्यास आवश्यक व इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे करता येईल :

परंतु असे की, या अधिनियमाच्या प्रारंभापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

सन २००१ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ९ याचे निरसन व व्यावृत्ती.

१३. (१) महाराष्ट्र खनिज विकास (निर्मिती व उपयोजन) निधी अध्यादेश, २००१ हा, याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे. २००१ चा महा. अध्या. क्रमांक ९.

(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरीही, उक्त अध्यादेशान्वये केलेली कोणतीही गोष्ट किंवा कृती (काढलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा केलेले नामनिर्देशन, नियुक्ती अथवा नियम यांसह) या अधिनियमाच्या तत्सम तरतुदी अन्वये केलेली, काढलेली यथास्थिती केलेले असल्याचे मानण्यात येईल.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई